

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА**

О. І. СЛАВУТА

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ

з дисципліни

**ЕКОНОМІКА І ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА**

*(для студентів 3-4 курсів усіх форм навчання
напряму підготовки 6.030504 – Економіка підприємства)*

Харків – ХНУМГ ім. О. М. Бекетова – 2015

Славута О. І. Конспект лекцій з дисципліни «Економіка і організація діяльності підприємств міського господарства» (для студентів 3-4 курсів усіх форм навчання напряму підготовки 6.030504 – Економіка підприємства) / О. І. Славута; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. – 46 с.

Автор: О. І. Славута

Рецензент: к.е.н., доц. Н. М. Матвеева

Рекомендовано кафедрою економіки підприємства, бізнес-адміністрування та регіонального розвитку, протокол №10 від 19.05.2014 р.

ЗМІСТ

	Стор.
Вступ	5
Змістовний модуль 1 Організація діяльності підприємств міського господарства.....	6
Тема 1 Місто як соціально-економічна система.....	6
1 Історія розвитку міст – історія розвитку цивілізації.....	6
2 Місто як система і система міст.....	7
3 Види і класифікація міст.....	9
Тема 2 Міське господарство у структурі суспільного виробництва.....	10
1 Сутність економічної структури.....	10
2 Міське господарство як галузь національного господарства.....	11
3 Особливості міського господарства.....	12
Тема 3 Галузеві особливості організації діяльності підприємств міського господарства.....	13
1 Організація діяльності підприємств житлового господарства.....	13
2 Організація діяльності підприємств комунального господарства.....	14
3 Організація діяльності підприємств міського благоустрою.....	17
Тема 4 Виробнича програма підприємств житлово-комунального господарства.....	19
1 Виробнича програма і її показники.....	19
2 Методи розробки виробничої програми.....	21
3 Виробнича потужність підприємства і шляхи підвищення її використання.....	22
Змістовний модуль 2 Ефективність господарювання житлово-комунальних підприємств.....	22
Тема 5 Собівартість продукції (послуг).....	22
1 Особливості калькулювання собівартості робіт (послуг) підприємств житлово-комунального господарства.....	22
2 Техніко-економічні фактори зниження собівартості продукції.....	25

Тема 6 Тарифна політика в житлово-комунальному господарстві.....	26
1 Концепції ціноутворення.....	26
2 Формування комунальних тарифів	27
Тема 7 Фінансово – економічні результати та ефективність діяльності комунальних підприємств.....	29
1 Доходи комунальних підприємств.....	29
2 Формування і розподіл прибутку підприємства.....	31
3 Показники рентабельності.....	32
Змістовний модуль 3 Особливості ресурсного забезпечення діяльності підприємств міського господарства.....	33
Тема 8 Основні фонди підприємств міського господарства.....	33
1 Особливості складу і структури основних фондів.....	33
2 Особливості відтворення основних фондів	34
Тема 9 Оборотні кошти підприємств міського господарства.....	35
1 Особливості складу і структури оборотних коштів у міському господарстві.....	35
2 Визначення потреби в оборотних коштах.....	36
3 Визначення оптимального розміру поставки.....	38
Тема 10 Виробництво і якість продукції підприємств міського господарства.....	38
1 Поняття якості продукції, її показники.....	38
2 Напрямки підвищення якості продукції підприємств ЖКГ.....	40
Список джерел.....	45

ВСТУП

Предметом вивчення навчальної дисципліни є вивчення конкретних форм прояву економічних законів і закономірностей розвитку суспільного виробництва на підприємствах міського господарства.

Метою викладання навчальної дисципліни „Економіка і організація діяльності підприємств міського господарства” є формування у студентів сучасного економічного мислення, глибокого комплексного розуміння проблем функціонування та розвитку підприємств міського господарства та опанування навичками їх практичного розв’язання.

Основними завданнями вивчення дисципліни „Економіка і організація діяльності підприємств міського господарства” є:

- допомогти студентам набути ґрунтовних знань з економічних основ функціонування підприємств міського господарства в умовах реформування галузі,
- сформувати вміння і практичні навички необхідних розрахунків із урахуванням специфіки окремої галузі міського господарства,
- навчити приймати науково обґрунтовані господарсько-управлінські рішення в сфері житлово-комунальних послуг.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати :

- комплекс заходів нормативно-правового характеру для забезпечення господарсько-економічної діяльності підприємств міського господарства;
- стандарти, методи і процедури тарифоутворення у відповідності до галузі міського господарства.

вміти :

- зібрати та аналізувати інформацію про господарсько-економічну діяльність підприємств міського господарства;
- розраховувати показники виробничої програми окремих підприємств міського господарства, застосовувати характеристику об’єктів експлуатації для відповідних експлуатаційних підприємств;
- обчислювати показники ефективності діяльності підприємств міського господарства, розробляти заходи щодо їх покращення, оцінювати вплив заходів на показники діяльності підприємства;
- здійснювати оцінку діяльності підприємств міського господарства з огляду на специфіку їх діяльності;
- встановлювати відповідність якості комунальної продукції(послуг) вимогам стандартів, законам, нормативно-правовим актам та умовам договору щодо їх надання.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1 ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Тема 1 Місто як соціально-економічна система

1 Історія розвитку міст – історія розвитку цивілізації

Ретроспективний погляд на історію свідчить, що місто було, залишається зараз і буде головним у розвитку цивілізації, а село – другорядним, хоча й необхідним для існування міст. По-перше, місто завжди було пов'язане з постійними змінами у виробничих силах. Ремесло, а потім індустрія відрізнялись своїм динамізмом і новизною порівняно з консервативними селами, які використовували те, що давало місто, а саме засоби праці.

По-друге, міська територія була ринковим простором, де здійснювались процеси купівлі, продажу товарів та послуг, що вело до концентрації в містах грошових ресурсів і пов'язаних з їх рухом установ. По-третє, міста виконували роль центрів управління в економічному, політичному, ідеологічному відношенні. Окрім того, місто концентрувало на своїй території найбільш цікаву і творчо мислячу частину населення, яка визначала розвиток науки, техніки, освіти, мистецтва.

Інтенсивний розвиток міст почався в період капіталізму. Виникнення фабричного виробництва і поява машин вимагають великої кількості робочих рук на крупних промислових підприємствах. Відбувається централізація населення. Навіть при невеликій фабриці робітники живуть поблизу. Задовольняючи їхні потреби, трудяться ремісники, кравці, шевці, пекарі, муляри, столяри та інший робочий люд, який селиться тут же, утворюючи робітниче селище. Згодом селище розростається в містечко, а містечко - у велике місто. Чим більше місто, тим вище ступінь розвитку його інфраструктури: міських доріг, житлових мікрорайонів, масового міського транспорту, промисловості, мережі підприємств побутового обслуговування, установ науки і культури.

Міста змінюють динаміку свого населення під впливом таких факторів, значущість яких змінюється у різні періоди часу:

- сальдо природного руху жителів міст;
- сальдо міграційного руху між містом та селом;
- адміністративні перетворення сіл у міські поселення та навпаки;
- поглинання зростаючими міськими поселеннями сусідніх селищ.

З огляду на розміщення групових поселень на території держави вирізняють: два контактні розташованих міста – біполь; три контактні

розташованих міста – триполь, а також систему з чотирьох і більше контактних розташованих міст, функціонально взаємозв'язаних між собою, результат діяльності яких не зводиться до суми результатів діяльності окремих учасників системи, а визначається кумулятивним ефектом взаємопосилення один одного. Така складна система групового розселення міст називається *агломерацією*.

Для міського розселення розвинутих держав світу характерним є *процес субурбанізації* – підвищеної динаміки зростання частки населення приміської зони великих міст над динамікою населення центральної частини міста. Цей процес спричинений переселенням заможної частини населення великих міст в їх приміську зону, яка стає більш престижною і привабливою серед інших варіантів розселення населення. Пригороди концентрують переваги мешкання у великому місті й сільській місцевості і не мають їх недоліків.

2 Місто як система і система міст

Класичною характеристикою міста вважають визначення М.Вебера: „Місто – це поселення, в межах якого існує власний ринок”. Міста виникають історично в результаті концентрації несільськогосподарської діяльності на компактній території. У даний час *містом* є крупний населений пункт, віднесений, згідно з діючим в державі законодавством, до категорії міст.

У сучасних умовах місто є регіональною соціально-економічною системою, особливими ознаками якої (за результатами досліджень багатьох науковців) є автономність, цілісність, зв'язок з іншими системами. Соціально-територіальна ознака міста вказує на те, що воно виступає як регіональне середовище життєдіяльності населення і передбачає вивчення його структури, потреб, форм і видів розселення, притаманних різним регіонам держави. Розглядаючи функціональні ознаки міста слід підкреслити, що воно являє собою цілісну сукупність різних видів продуктивних сил і виробничих відносин, які розвиваються у визначених пропорціях і взаємозв'язку на даній території і покликані задовольняти матеріальні й духовні потреби населення. Відповідно до цього виокремлюють такі його функції: економічна, соціальна, екологічна, інфраструктурна, і основні підсистеми міста: населення, містотвірна та містообслуговуюча сфери, територію.

Під *розвитком міста* розуміють таке становище, коли кількість одиниць житла і його загальна площа, а також обсяг існуючих суспільних благ у розрахунку на душу населення збільшується швидше, ніж кількість мешканців і загальна чисельність робочих місць. Комфортність проживання в такому місті покращується, воно стає все більш привабливим для мешканців інших міст.

У стані розвитку міста кількість мешканців і робочих місць зростають швидше, ніж кількість одиниць житла і обсяг наданих суспільних благ. Місто стає менш зручним для життя, але привабливим для переїзду до нього.

Для стагнації характерним є такий розрив між кількістю робочих місць і кількістю одиниць житла та обсягом суспільних благ, що приріст населення за рахунок міграції наближується до нуля; або кількість одиниць житла значно перевищує кількість робочих місць(через наявність значного рівня безробіття).

Під час занепаду дискомфортність проживання в місті(через погані житлові умови і низький рівень якості суспільних благ) доповнюється скороченням робочих місць.

Функціонування міста базується на єдності містотвірних та містообслуговуючих підприємств. Містотвірні об'єкти виступають першоосновою міста, його виникнення та розвитку. Містотвірна база являє собою сукупність галузей, підприємств, установ і організацій, результати діяльності яких в основному спрямовані на виконання функцій, що виходять за межі даного міста, а також функцій із забезпечення зайнятості, виробництва товарів для населення. Основними містотвірними підприємствами є промислові підприємства. Крім того, до них відносять підприємства:

- будівництва промислових об'єктів і споруд;
- транспорту і зв'язку;
- науки і освіти;
- інші заклади культурного та суспільного призначення.

Містообслуговуючі підприємства є не причиною, а наслідком виникнення та розвитку міста. До них належать: міські адміністративні, громадські заклади та організації; культурно-просвітницькі заклади місцевого значення; міські лікувальні та оздоровчі заклади; підприємства побутового обслуговування, міські комунальні підприємства та установи.

В економіці міста часто використовується поняття системи міст як каркасу території. В основі цієї концепції лежать такі тези:

1. Міста не є ізольованими економічними агентами, вони входять до системи стосунків з іншими містами(ці стосунки можуть бути ієрархічного, взаємодоповнюючого або конкурентного типу).

2. У сукупності міста і їх взаємозв'язки визначають характер економічного простору держави(її регіону тощо).

Таким чином, поняття каркасу, акцентуючи увагу на містах як на центрах економічної активності, дозволяє розглядати економічний простір як структурно-організований.

Економічне значення міста можна охарактеризувати різними показниками залежно від виду міста. Для міста-постачальника доцільними є

показники чисельності активного населення та обсягу продукції, що виробляється в місті. Для підприємства-ринку таким показником може бути сукупний дохід населення цього міста. Доцільно також застосувати інші показники, що характеризують технічний стан та ефективність використання основних фондів, структуру промислового виробництва, номенклатуру продукції і та ін. Це потребує розвитку спеціального розділу статистики, а саме соціально-економічної статистики міста.

3 Види і класифікація міст

Населені пункти поділяються на два види:

- міські (міста і селища міського типу);
- сільські (радгоспні, колгоспні, фермерські, а також дачні поселення).

Класифікація міст за містобудівними ознаками базується на таких принципах:

- чисельність населення;
- адміністративно-політичне значення міста (республіканський, обласний, районний центр);
- народногосподарське значення міста (промисловий центр, транспортний вузол, порт, курорт);
- місцеві, природні та історичні особливості.

В Україні населений пункт набуває статусу міста, якщо чисельність населення складає 10 тис. чол. Якщо загальна чисельність населення не перевищує 50 тис. чол., місто вважається *малим*.

Залежно від взаємного розташування великих міст можна виділити такі види груп: групи ближнього сусідства, групи далекого сусідства і понадгрупи. Групи ближнього сусідства стикаються зонами свого найближчого оточення (до 30 км) і мають поліцентричний характер. Вони розвиваються на основі виробничої й економічної кооперації, обслуговуються загальними зонами відпочинку, великими транспортними вузлами. Міста знаходяться на різних стадіях формування, у неоднакових економіко-географічних умовах і розходження між ними часто істотніше ніж подібність.

За характером функцій розрізняють міста, які спеціалізуються на промисловому виробництві, будівництві, транспорті тощо.

За адміністративно-територіальною ознакою виокремлюють столичні міста, центри автономних республік та областей, районні центри.

Незважаючи на те, що міста мають різні соціально-економічні характеристики, їх економіка має спільні риси, відмінні від економіки невеликих поселень(сіл):

- економіка міста за своєю сутністю індустріальна. У містах концентрується промисловість, що виступає основною галуззю економіки;
- індустріальний розвиток відбивається не тільки у більш високих характеристиках технічних систем, ступенем їх розповсюдження, але й глибокій спеціалізації виробництва, результатом якої стає його концентрація;
- внутрішньоміська спеціалізація, взаємозалежність підприємств і галузей роблять невідкладним розвиток транспортної системи міста;
- концентрація промислових підприємств на відносно невеликій території сприяє необхідності створення невиробничої бази, що обслуговує як населення, так і підприємства. Окремо слід відмітити ті з них, що забезпечують рух фінансових і товарних потоків(банки, біржі тощо);
- економіка міста – це багатовимірний ринковий простір, який вбирає в себе десятки й сотні локальних ринків, взаємопов'язаних між собою, забезпечуючи реалізацію товарів та послуг як підприємств міста, так і села;
- для міста велике значення має інженерна інфраструктура як виробничої, так і невиробничої сфери;
- в місті концентрується найбільш динамічна частина населення, яка визначає і темп, і якість соціально-економічного розвитку;
- відносно обмежені території міст і, одночасно, висока концентрація ресурсів приводять до наявності інтенсивного виробництва.

Тема 2 Міське господарство у структурі суспільного виробництва

1 Сутність економічної структури

Співвідношення між окремими галузями в межах народного господарства являє собою *економічну структуру*.

Залежно від ознак розрізняють:

- соціальну структуру (співвідношення окремих організаційно-правових форм підприємництва);
- галузеву структуру (питома вага галузей народного господарства у національному доході);
- регіональну структуру (співвідношення елементів просторової організації продуктивних сил);
- відтворювальну структуру (співвідношення галузей матеріального виробництва та так званої інфраструктури: виробничої та невиробничої).

Галузі інфраструктури мають подвійний характер:

- з одного боку, без їх розвитку знижується ефективність усього суспільного виробництва;

- з другого боку, елементи інфраструктури, як правило, не є привабливими для інвестицій, оскільки мають тривалий строк окупності фінансових витрат.

2 Міське господарство як галузь національного господарства

Міське господарство – це комплекс розташованих на території міста підприємств, організацій та устав, що задовольняють матеріальні, побутові та культурні потреби населення.

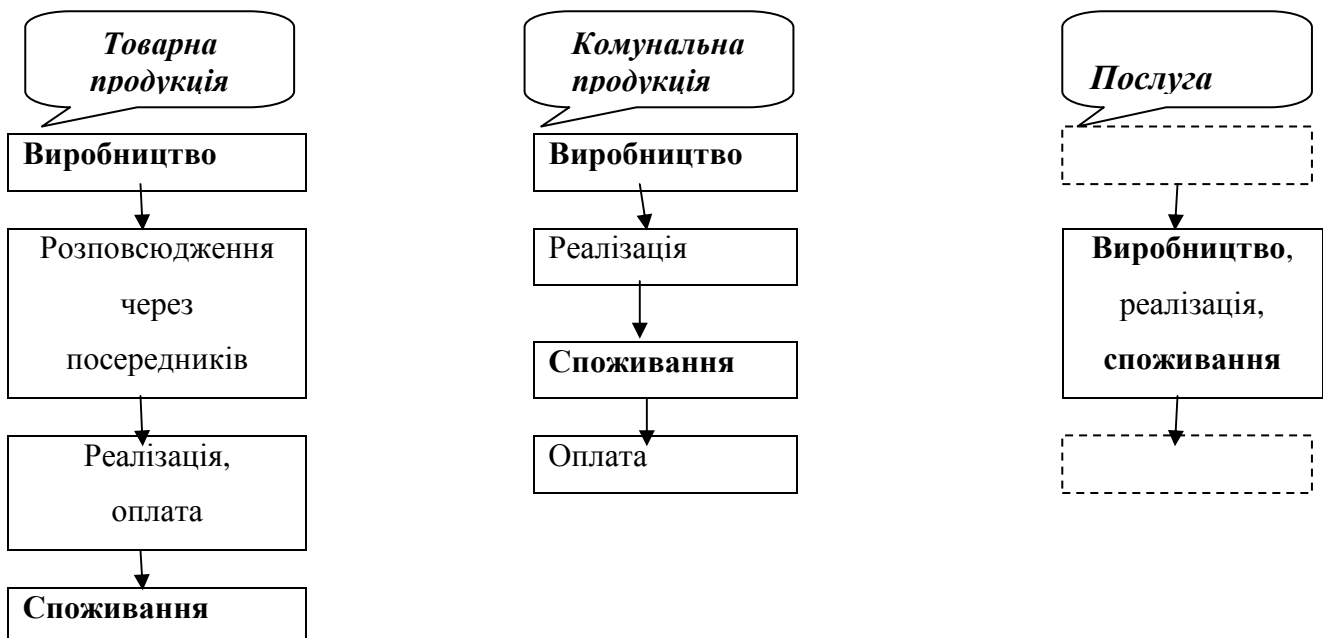

Рисунок 1 – Структура міського господарства

3 Особливості міського господарства

Знання галузевих особливостей необхідно для ефективного вирішення проблем господарчо-економічної діяльності міського господарства і окремих підприємств. Слід відзначити такі особливості:

1. Місцевий характер діяльності. Природні умови розташування впливають на склад, розмір, фінансові результати підприємств міського господарства, обумовлюють монопольний характер діяльності багатьох комунальних підприємств.
2. Комплексний характер розвитку. Розвиток окремих галузей міського господарства відбувається в залежності і у визначеному співвідношенні з іншими галузями міського господарства.
3. Нерівномірність споживання продукції комунальних підприємств.
4. Різноманітні види діяльності :
 - ◆ виробництво товарної та комунальної продукції;
 - ◆ надання комунальних та побутових послуг;
 - ◆ виконання робіт з експлуатації, ремонту та будівництва.
5. Однорідність продукції окремих підприємств.
6. Наявність постійного контингенту споживачів.
7. Специфічний зв'язок процесів виробництва та споживання.

Тема 3 Галузеві особливості організації діяльності підприємств міського господарства

1 Організація діяльності підприємств житлового господарства

Житло, що знаходиться на території України, утворює житловий фонд нашої держави. **Житловий фонд** – це сукупність усіх житлових помешкань незалежно від форм власності, включаючи житлові будинки, спеціалізовані будинки, квартири, службові житлові помешкання, інші житлові помешкання в інших будівлях, придатні для проживання.

Збереження техніко-економічних властивостей житла потребує виконання необхідних експлуатаційних і ремонтних робіт, що включають в себе:

- Прибирання при будинкової території
- Прибирання сходових кліток
- Вивезення побутових відходів
- Прибирання підвалу, технічних поверхів та покрівлі
- Технічне обслуговування ліфтів
- Обслуговування систем диспетчеризації
- Технічне обслуговування внутрішньобудинкових систем:
- Дератизація
- Дезінсекція
- Обслуговування димовентиляційних каналів
- Технічне обслуговування та поточний ремонт систем протипожежної автоматики та димовидалення
- Поточний ремонт конструктивних елементів
- Поливання дворів, клумб і газонів
- Прибирання і вивезення снігу, посипання частини прибудинкової території
- Експлуатація номерних знаків на будинках
- Освітлення місць загального користування
- Енергопостачання ліфтів
- Періодична повірка, обслуговування і ремонт квартирних засобів обліку води та теплової енергії

Відповідно до приналежності прибудинкової території виконання цих робіт може здійснювати власником житлового будинку – балансоутримувачем, самостійно шляхом створення відповідних підрозділів з обслуговування житла. **Балансоутримувач** – власник або юридична особа, яка за договором з власником утримує на балансі відповідне майно, а також веде бухгалтерську,

статистичну та іншу передбачену законодавством звітність, здійснює розрахунки коштів, необхідних для своєчасного проведення капітального і поточного ремонтів та утримання, а також забезпечує управління цим майном і несе відповідальність за його експлуатацію згідно із законом.

3 Організація діяльності підприємств комунального господарства

ВОДОПОСТАЧАННЯ І КАНАЛІЗАЦІЯ

Централізованими системами питного водопостачання забезпечені всі міста України, 89% селищ міського типу і 23% селищ. Під **централізованим питним водопостачанням** розуміється господарська діяльність із забезпечення споживачів питною водою за допомогою комплексу об'єктів, споруд, розподільних водопровідних мереж, пов'язаних єдиним технологічним процесом виробництва і транспортування питної води. **Виробництво питної води** - забір води з джерел питного водопостачання і доведення її якості до вимог на питну воду.

Елементи системи водопостачання: водозабірні споруди, насосні станції I-го та II-го підйому на водозабір, очисні споруди на водозабір, резервуар, магістральні водоводи для підйому води, водозбірні площі (резервуар чистої води, насосні станції II і III підйому, хлораторні), магістральні водоводи для подачі води споживачам, розвідна (розподільча) мережа (міський колектор, внутрішньоквартальна мережа).

Каналізація – це комплекс інженерних споруд, устаткування і санітарних заходів, що забезпечують збір і відведення за межі населеного пункту господарсько-побутових, виробничих, поверхневих забруднених стічних вод, а також їхнє транспортування, очистку та знезараження перед утилізацією або скиданням у водоймище.

Стічні води, що містять розчинні й нерозчинні домішки і забруднення, відводять за межі міста і спускають у водоймище. Перед спуском їх необхідно очистити до такого ступеня, щоб вони не чинили негативного впливу на водоймищ, і якість води у водоймищі не знижувалася нижче встановлених санітарних норм

САНІТАРНА ОЧИСТКА МІСТ

У санітарному благоустрої міст велике значення має санітарна очистка і прибирання міських територій.

Санітарна очистка полягає у збиранні й видаленні твердих відходів, що утворюються в результаті трудової, господарської, побутової та іншої діяльності населення.

На території України в даний час накопичилося понад 250 млрд. т відходів, а це більш ніж 450 тис. тонн на одну людину, 90 з них - токсичні. Лише половину сміття використовують і переробляють.

Організація робіт з видалення побутових відходів здійснюється за заздалегідь розробленими планами. Місто розбивається на райони, а райони - на ділянки, для яких складається графік об'їзду сміттевозним транспортом. Для кожної сміттевозної або контейнерної машини складається маршрутна карта її роботи на день. Маршрути руху кожної машини визначаються довжиною її шляху, часом навантажувально-розвантажувальних операцій, числом пунктів завантаження. Розрахунками забезпечується повне завантаження машини.

ГАЗОПОСТАЧАННЯ

Система газопостачання міст складається із джерела газопостачання, газової розподільчої мережі й внутрішнього газостаткування у споживачів. Джерела газопостачання для міста - це магістральні газопроводи, по яких *газ* (корисна копалина, що являє собою суміш вуглеводнів та неуглеводневих компонентів, перебуває у газоподібному стані за стандартних умов (тиску 760 мм ртутного стовпа і температурі 20 °С) і є товарною продукцією) подається з газових промислів або газових заводів, на яких із твердих видів палива створюють штучні гази.

Газорозподільна мережа являє собою систему сталевих трубопроводів і устаткування, що служить для транспортування і розподілу газу в місті. *Газові мережі* - це складна інженерна система трубопроводів для подачі газу споживачам.

Організація діяльності цієї галузі здійснюється за допомогою таких підприємств:

- газове підприємство;
- газопостачальна організація;
- газорозподільне підприємство;
- газотранспортні підприємства.

ТЕПЛОПОСТАЧАННЯ

Основне завдання систем теплопостачання - це подача тепла споживачам. Більшість міст мають закриті системи теплопостачання, а вода підігрівається в теплообмінниках сітьовою водою. *Теплоенергія* - пара і гаряча вода, що виробляються тепловими або атомними електростанціями, геотермальними, геліотермальними та іншими нетрадиційними джерелами, котельними, теплоутилізаційними установками.

Постачання тепла для систем опалення, вентиляції, кондиціонування повітря і гарячого водопостачання будівель являє собою сукупність трьох взаємозв'язаних процесів: підготовки теплоносія, його транспортування та використання теплового потенціалу теплоносія.

Теплоносій називається середовище, що передає тепло від джерела до теплоспоживаючих приладів, систем опалення, вентиляції і гарячого водопостачання. У системах теплопостачання, що використовуються в нашій країні для міст і житлових районів, як теплоносій застосовується вода. У промислових районах і на окремих промислових підприємствах для систем теплопостачання використовують воду і пару. Останнім часом і на промислових підприємствах застосовують єдиний теплоносій - воду, підігріту до різних температур, що дає можливість спростити схему теплопостачання, зменшити капітальні та експлуатаційні витрати.

ЕЛЕКТРОПОСТАЧАННЯ

Забезпечення електроенергією споживачів відбувається через розвинену електричну мережу і підстанції енергосистем. Споживана електроенергія йде на господарсько-побутові, комунальні та на виробничі потреби, а також на міський електротранспорт (трамвай, тролейбус, метро).

Міські електричні мережі служать для передачі електроенергії від електричних станцій до споживачів. Система електропостачання міста складається з мережі зовнішнього електропостачання, високовольтної (35 кВ і вище) мережі міста і мережних пристроїв середньої і низької напруги з відповідними трансформуючими установками.

На ринку електроенергії діють такі учасники:

- енергогенеруючі компанії;
- енергопостачальники.

Всі вони входять до ***об'єднаної енергетичної системи України***, яка являє собою сукупність електростанцій, електричних і теплових мереж, інших об'єктів електроенергетики, які об'єднані спільним режимом виробництва, передачі та розподілу електричної і теплової енергії при централізованому управлінні цим режимом

МІСЬКИЙ ТРАНСПОРТ

Важливим елементом інфраструктури будь-якого міста є міський транспорт. У сучасних умовах життєдіяльності міста транспорт забезпечує ефективність і його нормальне функціонування, об'єднуючи окремі частини міста в єдине ціле. Різні за своїми характеристиками транспортні засоби міського масового пасажирського транспорту, залежно від провізної здатності й

швидкості утворюють окремі групи: автобус, тролейбус, трамвай, автобус-експрес, трамвай з прискореним рухом, автобус на самостійному шляху, швидкісний трамвай, метрополітен.

Міський електротранспорт в умовах ринкової економіки залишається найбільш ефективним, економічним, екологічним та доступним видом громадського транспорту. Специфіка роботи міського електротранспорту, залежність від постійних маршрутів, графіку руху та сталого енергопостачання, велика кількість пільгових категорій населення, яке користується ним, вимагає підтримки з боку центральних та місцевих органів влади. Забезпечення ефективної роботи міського електротранспорту, формування ринкових умов його діяльності потребує державної підтримки в розв'язанні проблеми подальшої модернізації рухомого складу, розвитку вітчизняного виробництва сучасних трамвайних та тролейбусних вагонів.

3 Організація діяльності підприємств міського благоустрою ***ШЛЯХОВЕ ГОСПОДАРСТВО***

Міські шляхи забезпечують безперервний, швидкий і безпечний рух транспорту і пішоходів і поділяються за функціональним призначенням:

- магістральні дороги, які забезпечують зв'язок між районами поза житловою забудовою;
- магістральні вулиці загальноміського значення, які об'єднують житлові й промислові райони із центром міста;
- магістральні вулиці районного значення, які забезпечують транспортний зв'язок між житловими і промисловими районами, виходи на інші магістралі;
- вулиці й дороги місцевого значення забезпечують транспортний і пішохідний зв'язок на території житлових районів.

Міські дороги необхідно підтримувати в стані, який задовольняє всім вимогам. Залежно від категорії вулиць і доріг, строку служби споруд, стану і видів пошкоджень виконуються різноманітні види робіт:

- утримання;
- поточний ремонт;
- капітальний ремонт;
- відновлювальний ремонт.

Найбільш поширеними видами робіт утримання шляхів є: прибирання вулиць, видалення поверхневих вод з проїзної частини і тротуарів, очистка доріг від пилу, бруду, снігу, очистка і промивка прийомних колодязів, нанесення ліній безпеки, очистка кюветів тощо.

Форми організаційної структури шляхових підприємств у різних містах дуже різноманітні і залежать від величини міста, числа споруд, якісних характеристик шляхового покриття тощо. У великих містах експлуатацію шляхових споруд здійснюють спеціалізовані шляхоексплуатаційні підприємства; в середніх за розміром містах - спеціалізовані шляхоексплуатаційні дільниці; в невеликих і малих містах ця функція покладена на відповідні житлово-комунальні господарства або комбінати комунальних підприємств.

ЗЕЛЕНЕ ГОСПОДАРСТВО

Зелені насадження є потужним регуляторами температурного режиму міста, сприятливо впливають на склад, чистоту повітря, можуть бути використані для боротьби з міським шумом: створюють ландшафтну різноманітність міста в цілому і окремих його частин; поліпшують самопочуття людини, справляючи на неї великий гігієнічний і психологічний вплив.

Міські зелені насадження залежно від призначення і місцезнаходження в місті розподіляються на три категорії.

I. Насадження загального користування:

II. Насадження обмеженого користування:

III. Насадження спеціального призначення:

Для підтримання об'єктів зеленого господарства в належному стані виконують різноманітні види робіт:

- виробництво (вирощування посадкового матеріалу для озеленення);
- експлуатація (нагляд та утримання зелених насаджень);
- зелене будівництво (створення нових зелених об'єктів
- ремонт (оновлення існуючих об'єктів зеленого господарства).

Підприємства зеленого господарства, на балансі яких знаходяться зелені насадження загального користування, здійснюють їх утримання за рахунок коштів місцевих бюджетів. Відносини, які виникають між підприємствами зеленого господарства й розпорядниками бюджетних коштів, органами місцевого самоврядування і місцевими адміністраціями в даний час законодавчо не визначені. Внаслідок цього бюджетне фінансування утримання зелених насаджень в містах та інших населених пунктах нижче від мінімальної потреби.

ЗОВНІШНЄ ОСВІТЛЕННЯ МІСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Правильно влаштоване освітлення сприяє безпеці руху транспорту і пішоходів на міських вулицях і площах; освітлення територій мікрорайонів

дозволяє зручно користуватися внутрішньо мікрорайонними тротуарами, проїздами і садами; освітлення міських парків, садів, бульварів і скверів створює сприятливе освітлення для прогулянок населення у вечірній час, а підсвітлювання зелених насаджень в поєднанні з добре влаштованим цікавим підбором дерев, кущів і квітів створює красиві вечірні ландшафти. Крім забезпечення безпеки міського руху і елементарних зручностей при користуванні міськими територіями в темний час штучне освітлення має відповідати естетичним вимогам людини: вдень це залежить від зовнішнього вигляду всіх його пристроїв, а ввечері - від створюваної за його допомогою освітленої панорами міста. При цьому будівництво й експлуатація споруд штучного освітлення міських територій повинні бути економічними.

Основне завдання освітлення - це створення сприятливих умов для безпечного руху транспорту і пішоходів.

У місті розрізняють такі види освітлювальних установок:

- для вуличного освітлення;
- для архітектурно-художнього освітлення;
- для рекламного освітлення;
- для світлових сигналів.

Для підсилення художньо-світлового оформлення в святкові дні встановлюється тимчасове ілюмінаційне освітлення.

Тема 4 Виробнича програма підприємств житлово-комунального господарства

1 Виробнича програма і її показники

Виробнича програма – це завдання підприємства з номенклатури, асортименту, обсягу та якості продукції(послуг, робіт).

Вимірники обсягу продукції, послуг, робіт	
<i>Натуральні :</i>	<i>Вартісні :</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Фізичні ▪ Умовно-натуральні ▪ Нормативно-трудові 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Валова продукція ▪ Товарна продукція ▪ Реалізована продукція ▪ Чиста продукція ▪ Вартість роботи, послуги

Для постійного та повного задоволення потреб ринку планування та облік товарів здійснюється в натуральних та вартісних (грошових) вимірниках.

Кожна галузь міського господарства має свій перелік показників виробничої програми (див. рис. 2, 3, 4). Крім того, виробнича програма обчислюється на рік,

по кварталах (з відображенням сезонної нерівномірності споживання послуг) та на короткі періоди часу – місяць, декада, для окремих виробничих підрозділів.

Рисунок 2 – Показники виробничої програми підприємств, що виготовляють комунальну продукцію

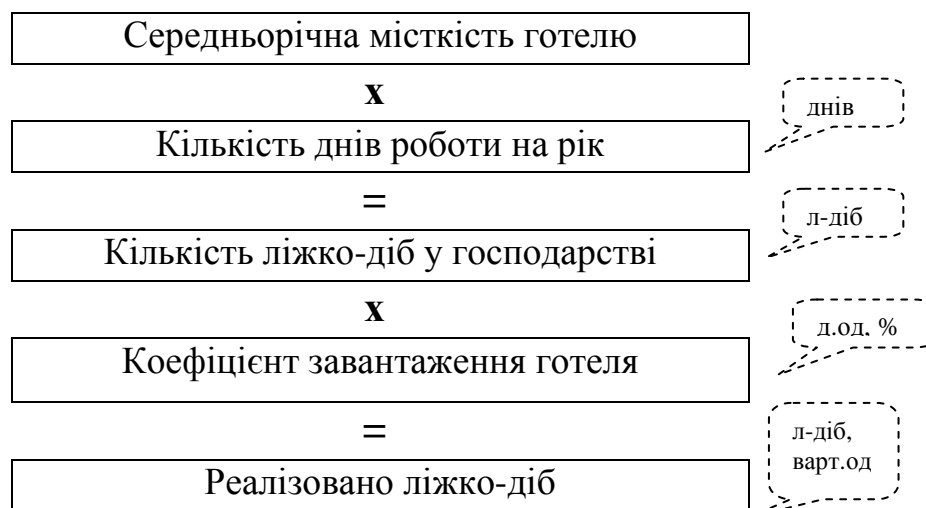

Рисунок 3 – Показники виробничої програми готельних підприємств

Рисунок 4 – Показники виробничої програми пасажирського транспорту

2 Методи розробки виробничої програми

Балансовий метод передбачає узгодження розрахунків споживання і виробничих можливостей підприємства. Для цього:

- визначається величина попиту на продукцію (для комунальних підприємств - за допомогою норм і нормативів споживання комунальної продукції);
- оцінюється виробнича можливість реалізації продукції з урахуванням існуючої виробничої потужності, руху основних фондів, покращення якості обслуговування тощо;
- порівнюються дві отримані розрахункові величини і встановлюється кінцева величина виробничої програми.

$$\begin{array}{l}
 \text{ПОПИТ} < \text{МОЖЛИВОСТІ} \\
 = \\
 >
 \end{array}$$

Оптимізаційний метод передбачає розрахунок обсягу виробництва, якому відповідає отримання найбільш можливого прибутку.

Використання цього методу вимагає врахування низки припущень:

- метою діяльності підприємства є максимізація прибутку;
- підприємство виробляє і реалізує один вид продукції;
- оптимізації підлягають тільки ціна та обсяг продукції;
- обсяг виробництва дорівнює обсягу реалізації.

3 Виробнича потужність підприємства і шляхи підвищення її використання

Виробнича потужність підприємства – максимально можливий річний обсяг випуску продукції заздалегідь визначених номенклатури, асортименту, кількості та якості за умови найбільш повного використання прогресивної технології та організації виробництва.

Виробнича потужність визначається в тих самих натуральних одиницях виміру, що і виробнича програма.

Виокремлюють три види виробничої потужності підприємства:

- поточна;
- резервна;
- встановлена.

Рівень використання виробничої потужності діючого підприємства визначається коефіцієнтом використання виробничої потужності як співвідношення річного обсягу продукції (величина виробничої програми у вартісному вимірюванні) та середньорічної величини виробничої потужності.

ЗМ2 ЕФЕКТИВНІСТЬ ГОСПОДАРЮВАННЯ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Тема 5 Собівартість продукції(послуг)

1 Особливості калькулювання собівартості робіт (послуг) підприємств житлово-комунального господарства

Калькулювання собівартості – це визначення розміру витрат у грошовому вираженні на виробництво одиниці певного виду робіт (послуг) по окремих видах витрат. Документ, що містить ці витрати, називається **калькуляцією**. За допомогою калькулювання визначаються собівартість одиниці робіт (послуг), всього їх обсягу, витрати на виробництво по окремих структурних підрозділах, по різних виробничих процесах і в цілому по підприємству.

Важливим аспектом калькуляції є вибір *калькуляційної одиниці*. Як правило, калькуляційна одиниця вибирається у відповідності до натуральних показників виробничої потужності підприємства:

житлове господарство – 1 м кв. загальної площі житлових будинків,
водопровідне господарство – 1 м куб. реалізованої води,
каналізаційне господарство – 1 м куб. стічних вод,
теплове господарство – 1 Гкал тепла,
міськелектротранспорт – 1 перевезений пасажир,
санітарна очистка – 1 м куб побутових відходів,
готельне господарство – 1 лішко-місце на добу і та ін.

Житлове господарство

Крім типових статей калькуляції застосовуються додаткові статті, а саме:

1. “Підготовка житлового фонду до експлуатації у зимовий період”
2. “Поточний ремонт житлового фонду”

Крім типових, до окремих статей витрат додатково включають:

- до ст. “Сировина і матеріали” – вартість піску та ін. матеріалів для посипання території у зимовий період, вартість води для поливання та миття території і зелених насаджень, витрати на посадку зелених насаджень, використання добрив, засобів захисту рослин, тощо;
- до ст. “Паливо і енергія” – витрати на освітлення місць загального користування в житлових будинках та дворах;
- до ст. ”Роботи і послуги виробничого характеру сторонніх підприємств” – вартість послуг сторонніх підприємств за вивезення снігу, прибирання, вивезення та знешкодження сміття, очищення димоходів та вентиляційних каналів, дезінфекцію та дератизацію місць загального користування, експлуатацію диспетчерських систем;
- до ст. ”Витрати на оплату праці” – вартість житла та комунальних послуг, безкоштовно наданих працівникам житлових організацій;
- до ст. ”Загальногосподарські витрати” – витрати на виготовлення розрахункових книжок, витрати на оплату послуг банківських установ по прийому платежів від населення, витрати на технічну інвентаризацію.

Водопровідно-каналізаційне господарство

Собівартість обраховується за видами технологічних процесів: підйом води, очищення води, подача води у мережу, ремонт та обслуговування мереж, з урахуванням витрат на обслуговування внутрішньобудинкових мереж.

Застосовується додаткова стаття калькуляції “Вода для використання з технологічною метою”, яка складається з витрат на воду для власних потреб підприємства, втрат води в системах подачі і розподілу води.

Крім типових, до окремих статей витрат додатково включають:

до ст. ”Сировина та матеріали”, “Паливо та енергія”, “Витрати на оплату праці” – витрати на очищення та обробку купованої води;

до ст. ”Витрати на утримання та експлуатацію машин та обладнання” – витрати некапітального характеру на аварійно-відновлювальні роботи;

до ст. “Загальновиробничі витрати “ та ”Загальногосподарські витрати” - витрати на оплату послуг банківських установ по прийому платежів від населення, витрати на утримання територій санітарних зон.

Міське електротранспорт

Калькулювання собівартості проводиться за стадіями технологічного процесу за такою номенклатурою статей:

1. “Енергія для використання з технологічною метою” включає вартість електроенергії, що використовується для забезпечення роботи рухомого складу, а також витрати на перетворення змінного струму.

2. “Витрати на оплату праці” включає витрати на оплату праці водіїв, кондукторів пасажирських вагонів.

3. “Відрахування на соціальні заходи” (типовий порядок визначення витрат).

4. “Амортизація рухомого пасажирського складу” (типовий порядок визначення витрат).

5. “Утримання та поточний ремонт енергогосподарства” включає витрати на амортизаційні відрахування, технічне обслуговування та поточний ремонт об’єктів енергогосподарства.

6. “Утримання служби автоматики та зв’язку” включає витрати на автоматизацію процесу управління рухом.

7. “Утримання та поточний ремонт трамвайної колії та контактних мереж” включає витрати на амортизаційні відрахування, технічне обслуговування та поточний ремонт трамвайних колій та контактних мереж.

8. “Утримання служби руху” включає витрати на організацію пасажирського руху та утримання диспетчерської служби. Загальна сума цих витрат розподіляється між тролейбусним та трамвайним господарствами пропорційно вагоно-дням у русі.

9. “Експлуатаційні витрати” включають витрати на поточний ремонт пасажирського рухомого складу, його технічне обслуговування, поточний ремонт устаткування тощо.

10. “Загальновиробничі витрати” включають, крім типових, витрати на придбання всіх видів проїздних квитків, оплату комісійних за продаж квитків, утримання пунктів продажу квитків, оплата праці та відрахування на соціальні заходи від оплати праці продавців квитків і контролерів, інші витрати по збиранню і контролю виторгу від продажу квитків.

11. “Загальногосподарські витрати” (типовий порядок визначення витрат).

Готельне господарство

1. «Оплата праці персоналу» включає витрати на основну і додаткову заробітну плату обслуговуючого персоналу: покоївок, чергових, швейцарів, адміністраторів, прибиральниць.
2. “Відрахування на соціальні заходи” (типовий порядок визначення витрат).
3. “Водопостачання” враховує вартість холодної води, що використовується для забезпечення клієнтів.
4. “Каналізація” включає витрати на водовідведення стічної рідини.
5. “Теплопостачання” передбачає вартість послуг щодо опалення будинку готелю і постачання гарячої води, або витрати на самостійне забезпечення зазначених елементів.
6. “Прання білизни” забезпечує оплату послуг сторонніх підприємств щодо прання постільної білизни і уніформи, або витрати на утримання власної пральні.
7. “Амортизація” передбачає нарахування амортизаційних відрахувань на будівлю готелю, меблі та обладнання номера.
8. “Загальноексплуатаційні витрати” (типовий порядок визначення витрат).
9. “Загальногосподарські витрати” (типовий порядок визначення витрат).

2 Техніко-економічні фактори зниження собівартості продукції

Основою для використання формальних способів є наявність розриву між вартістю матеріалів в момент їх придбання і ціною на них в момент використання у виробництві. Існує декілька методів оцінки матеріалів для включення їх собівартість:

1. Оцінка за вартістю кожної одиниці закуплених матеріалів (specific identification method). Тобто кожний матеріал включається в собівартість продукції за фактичною ціною придбання. Застосування цього методу передбачає фізичну ідентифікацію всієї закупівлі. Тому використовується на підприємствах, що спеціалізуються на виконанні спеціальних замовлень, або виконанні операцій з відносно невеликих партій матеріалів, що дорого коштують.

2. Оцінка за середньозваженою вартістю матеріалів (weighed average cost – WAC). У цьому випадку вартість одиниці матеріалу визначається як відношення сумарної вартості матеріалів на початок періоду і матеріалів, що поступили за період до аналогічній суми в натуральних вимірниках.

3. Оцінка за вартістю першої у часі закупівлі ФІФО (first-in-first-out - FIFO). Передбачається, що матеріали використовуються у виробництві в тій же послідовності, що і закуповувалися. Тому вартість матеріалів, що використовуються у виробництві, визначається ціною більш ранньої за часом закупівлі, а величина залишків матеріалів на кінець періоду – більш пізньої.

4. Оцінка за вартістю останньої у часі закупівлі ЛІФО (last-in-first-out - LIFO). Передбачається, що запаси використовуються у виробництві в порядку, зворотному послідовності їх придбання. Тому вартість матеріалів, що використовуються у виробництві, визначається ціною останньої закупівлі, а величина залишків матеріалів на кінець періоду – більш ранньої.

Тема 6 Тарифна політика в житлово-комунальному господарстві

1. Концепції ціноутворення

Ціноутворення, орієнтоване на витрати

Концепції ціноутворення, орієнтовані на витрати, виходять із позиції покриття всіх, або значної кількості витрат. Необхідна інформація міститься у даних внутрішнього (управлінського) обліку (наприклад, калькуляція собівартості). Розрізняють прогресивну та зворотну калькуляцію.

Методи ціноутворення, орієнтованого на витрати:

- Метод середніх витрат.
- Метод прямих витрат (метод покриття).
- Метод аналізу беззбитковості.

Метод середніх витрат ґрунтується на величині загальних витрат на виробництво продукції та визначеного у % розміру прибутку:

$$\text{Ціна} = \frac{\text{Витрати} + \text{Прибуток}}{\text{Обсяг}_\text{продукції}}$$

Метод прямих витрат (метод покриття) передбачає формування ціни на основі визначення прямих витрат, виходячи з кон'юнктури практично всі змінні витрати є прямими. Інші витрати відносяться на фінансовий результат. Величина покриття повинна бути більше нуля.

$$\text{Покриття} = \text{Ціна} - \text{Прямі витрати}$$

або

$$\text{Покриття} = \text{Виручка від реалізації} - \text{Сума прямих витрат}$$

Метод аналізу беззбитковості ґрунтується на визначенні так званої точки беззбитковості.

Точка беззбитковості – обсяг продукції, виручка від реалізації якого дорівнює витратам на її виробництво та реалізацію.

$$Q_{\text{бз}} = \frac{ПВ}{Ц - ЗВ_1},$$

де $Q_{\text{бз}}$ – точка беззбитковості;

$ПВ$ – постійні витрати;

$Ц$ – ціна реалізації одиниці продукції;

$ЗВ_1$ – змінні витрати на одиницю продукції.

Ціноутворення, орієнтоване на споживачів:

- Ціноутворення, що ґрунтується на очікуваннях споживача.
- Метод престижних цін
- Метод не округлених цін
- Метод цінових ліній
- Метод пакетного ціноутворення
- Метод аукціонного продажу (звичайний та зворотній)

Ціноутворення, орієнтоване на конкурентів:

Ціна встановлюється:

- на рівні цін конкурентів;
- нижче цін конкурентів;
- вище цін конкурентів.

2 Формування комунальних тарифів

Комунальні тарифи – це одна з форм роздрібною ціни, яка представляє собою систему ставок, за якими споживачі розраховуються за продукцію та послуги комунальних підприємств. Тариф забезпечує відшкодування споживачами послуг обґрунтованих витрат економічної діяльності підприємства та прибутку.

Формування тарифів на послуги водопостачання та водовідведення здійснюється за умови державного регулювання тарифів із застосуванням одного з наступних методів встановлення тарифів:

- встановлення фіксованих тарифів;
- встановлення нормативів рентабельності;
- встановлення граничних рівнів тарифів.

Метод встановлення фіксованих тарифів. Формування і встановлення тарифів за цим методом здійснюється згідно з діючим законодавством як в частині розрахунку витрат звичайної діяльності (повної собівартості), так і в частині визначення витрат на капітальні інвестиції (прибутку).

Метод встановлення нормативів рентабельності. Особливістю застосування цього методу є методика розрахунків витрат на капітальні інвестиції (прибутку). При застосуванні вказаного методу сума витрат на капітальні інвестиції в тарифах для різних груп споживачів обмежується нормативом рентабельності, встановленим уповноваженим органом для цієї групи споживачів.

Метод встановлення граничного рівня тарифів. При застосуванні цього методу тарифи встановлюються і діють на період від 3-х до 5-ти років, і щорічно, базові тарифи, затверджені на початку періоду дії тарифів, встановлених за цим методом, коригуються на фактичний рівень зміни ставок платежів, податків, мінімального рівня заробітної плати, ставок орендної плати, інших обов'язкових платежів і зборів, змін цін і тарифів на паливно-енергетичні ресурси (електроенергію, газ, бензин, дизельне паливо, мазут, вугілля), реагенти, інші матеріальні ресурси.

Процес формування тарифів включає такі етапи:

1. Визначення повної собівартості послуг.
2. Планування прибутку.
3. Визначення середнього тарифу.
4. Розподіл витрат і прибутку між групами споживачів.
5. Вибір структури й виду тарифів для нарахування плати за послуги по групах споживачів.

Такі види тарифів і структур можуть застосовуватися при наявності факторів, визначених вище:

- єдиний тариф;
- єдиний тариф (одноставкова структура) плюс фіксовані платежі за надання послуг;
- двоставковий тариф;
- тарифи з блоковою структурою (за регресивною шкалою);
- тарифи з блоковою структурою (за прогресивною шкалою);
- сезонні тарифи;
- тарифи за споживання в пікові/ не пікові періоди;
- фіксовані платежі за визначеними ставками.

Тема 7 Фінансово – економічні результати та ефективність діяльності комунальних підприємств

1 Доходи комунальних підприємств

Таблиця 1 – Склад і порядок визначення доходів

Склад доходів	Обсяг реалізованої продукції	Вартість одиниці продукції
1	2	3
Д =	Q *	Т
<i>I. Житлове господарство</i>		
1. Квартирна плата	Загальна житлова площа, $S_{ж} [м^2]$	Ставка квартирної плати, $C_{кп} [грн./м^2]$
2. Орендна плата	Площа нежилых приміщень, що здаються в оренду, $S_{ор} [м^2]$	Ставка орендної плати, $C_{оп} [грн./м^2]$
3. Збори з орендаторів	Площа нежилых приміщень, що здаються в оренду, $S_o [м^2]$	Вартість обслуговування, $V_{обсл.} [грн./м^2]$
4. Субсидії	Розмір субсидій і пільг визначається відділом субсидій на підставі сімейного доходу або наявності пільг; величини квартирної плати	
5. Інші доходи	Окремий розрахунок доходів від плати за домашніх тварин, гаражі, погребі та інші постройки	
<i>II. Водопостачання</i>		
1. Доход від реалізації питної води	Обсяг реалізації питної води для різних категорій споживачів, $Q_{пв} [м^3]$	Тариф на питну воду для відповідних категорій споживачів, $T_{пв} [грн./м^3]$
2. Доход від реалізації технічної води	Обсяг реалізації технічної води, $Q_{тв} [м^3]$	Тариф на технічну воду, $T_{тв} [грн./м^3]$
3. Субсидії	Розмір субсидій і пільг визначається відділом субсидій на підставі сімейного доходу або наявності пільг; величини плати за холодну воду	
<i>III. Каналізація</i>		
1. Доход від відведеної і очищеної тарифної стічної рідини	Обсяг відведеної і очищеної стічної рідини від різних категорій споживачів, $Q_{ср} [м^3]$	Тариф на водовідведення для відповідних категорій споживачів, $T_{ср} [грн./м^3]$

Продовження таблиці 1

1	2	3
2. Субсидії	Розмір субсидій і пільг визначається відділом субсидій на підставі сімейного доходу або наявності пільг; величини плати за каналізацію	
<i>IV. Теплопостачання</i>		
1. Доход від реалізації гарячої води	Обсяг реалізації гарячої води для різних категорій споживачів, $Q_{гв}$ [м ³]	Тариф на гарячу воду для відповідних категорій споживачів, $T_{гв}$ [грн./м ³]
2. Доход від опалення приміщень	Площа приміщень, що опалюються, $S_{оп}$ [м ²]	Тариф на опалення, $T_{оп}$ [грн./м ²]
	Обсяг реалізованого тепла за даними лічильника, Q_t [ГКал]	Вартість тепла, T_t [грн./ГКал]
3. Субсидії	Розмір субсидій і пільг визначається відділом субсидій на підставі сімейного доходу або наявності пільг; величини плати за гарячу воду і опалення	
<i>V. Міський електричний транспорт</i>		
1. Доход від реалізації разових квитків	Кількість реалізованих разових квитків, K_p [шт.]	Тариф на проїзд у міському транспорті, $T_{пр}$ [грн./шт.]
2. Доход від реалізації постійних квитків	Кількість реалізованих постійних квитків, $K_{п}$ [шт.]	Вартість постійних квитків, $B_{пк}$ [грн./шт.]
3. Пільги	Розмір пільг визначається і сплачується відомствами, що надають пільги	
<i>VI. Газо-, електропостачання</i>		
1. Доход від реалізації газу (електроенергії)	Обсяг реалізації газу(електроенергії) для різних категорій споживачів, $Q_r(Q_e)$ [м ³ (кВт-год.)]	Тариф на газ(електроенергію) для відповідних категорій споживачів, $T_r(T_e)$ [грн./м ³ (грн./кВт-год.)]
2. Доход від транспортування газу (електроенергії)	Обсяг транспортування газу(електроенергії), $Q_r(Q_e)$ [м ³ (кВт-год.)]	Вартість транспортування газу(електроенергії), $B_r(B_e)$ [грн./м ³ (грн./кВт-год.)]
3. Субсидії	Розмір субсидій і пільг визначається відділом субсидій на підставі сімейного доходу або наявності пільг; величини плати за газ(електроенергію)	

1	2	3
VII. Санітарна очистка міста		
1. Доход від вивозу твердих побутових відходів	Обсяг вивозу твердих побутових відходів, $Q_{см}$ [м ³]	Тариф на вивезення твердих побутових відходів, $T_{см}$ [грн./м ³]
2. Доход від вивозу рідких нечистот	Обсяг вивозу рідких нечистот, $Q_{рн}$ [м ³]	Тариф на вивезення рідких нечистот, $T_{рн}$ [грн./м ³]
VIII. Готельне господарство		
1 Доход від реалізації ліжко-діб	Кількість реалізованих ліжко-діб, K [л-діб]	Середній тариф реалізації $T_{лд}$ [грн./л-діб]
2 Доход від надання додаткових послуг	Кількість наданих додаткових послуг, Π [од.]	Вартість кожної додаткової послуги, B [грн./од.]

Підприємство, крім основної діяльності, може здійснювати і інші роботи, послуги (які зазначені у Статуті). Як правило, вони так чи інакше пов'язані з основною продукцією (наприклад, установка лічильників для мережевих підприємств, ремонтні роботи у помешканнях для житлових організацій). Загальними для всіх є доходи від реалізації вибуваючого майна, від здачі в оренду площ, від надання реклами.

Інші доходи виникають у зв'язку з позареалізаційними операціями: штрафи, пеня тощо.

2 Формування і розподіл прибутку підприємства

Узагальнюючим фінансовим показником діяльності підприємства є його прибуток.

Прибуток — це та частина виручки, що залишається після відшкодування всіх витрат на виробничу й комерційну діяльність підприємства.

Залежно від формування та розподілу розрізняють декілька видів прибутку:

- валовий;
- від операційної діяльності;
- від звичайної діяльності до оподаткування;
- від звичайної діяльності;
- чистий.

Згідно з П(С)БО 3 "Звіт про фінансові результати", прибуток і сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати, а збиток — це перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати.

На формування прибутку як фінансового результату діяльності підприємства впливають:

- ефективність господарської діяльності;
- сфера діяльності;
- галузь господарювання;
- установлений порядок формування витрат на виробництво продукції, калькулювання собівартості продукції;
- установлений порядок визначення позареалізаційних доходів, витрат;
- установлені законодавством умови обліку фінансових результатів.

<i>Доход (виручка) від реалізації продукції</i>										
Податок на додану вартість	Акцизний збір	<i>Чистий доход (виручка) від реалізації продукції</i>								
		Прямі матеріальні витрати	Прямі витрати на	Інші прямі витрати	Загальногосподарські витрати	<i>Валовий прибуток</i>				
						Адміністративні витрати	Витрати на збут	Інші операційні витрати	<i>Прибуток до оподаткування</i>	
		Податок на прибуток	<i>Чистий прибуток</i>							

Рисунок 5 – Формування фінансового результату підприємства

Прибуток, отриманий підприємством у процесі операційної діяльності, може бути використаний для формування фінансових ресурсів самого підприємства, забезпечення його господарської діяльності, задоволення корпоративних інтересів власників, ін.

Характер розподілу прибутку визначається особливостями фінансово-господарської діяльності підприємств, що функціонують у різних сферах економіки, мають різні організаційно-правові й організаційно-економічні форми.

3 Показники рентабельності

Рентабельність – відносний рівень прибутку, який характеризує ефективність діяльності підприємства.

Коефіцієнти рентабельності розрізняються за об'єктом визначення та видом прибутку:

Види прибутку	Прибуток до оподаткування (Пр)	Чистий прибуток (ЧПр)
Об'єкт визначення		
1. Витрати (В)	Коефіцієнт рентабельності витрат: $P_B = \frac{Пр * 100\%}{В}$	Коефіцієнт чистої рентабельності витрат: $P_B = \frac{ЧПр * 100\%}{В}$
2. Активи (середньорічна вартість основних фондів (ОФ _{с.р.}) та середній залишок оборотних коштів (ЗОК))	Коефіцієнт рентабельності активів: $P_B = \frac{Пр * 100\%}{ОФ_{с.р.} + ЗОК}$	Коефіцієнт чистої рентабельності активів: $P_B = \frac{ЧПр * 100\%}{ОФ_{с.р.} + ЗОК}$
3. Доходи (Д)	Коефіцієнт рентабельності доходів: $P_B = \frac{Пр * 100\%}{Д}$	Коефіцієнт чистої рентабельності доходів: $P_B = \frac{ЧПр * 100\%}{Д}$

Коефіцієнт рентабельності характеризує розмір прибутку, який припадає на 1 грн. того чи іншого економічного показника і збільшення цього показника свідчить про покращення фінансово-господарської діяльності підприємства.

ЗМЗ ОСОБЛИВОСТІ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Тема 8 Основні фонди підприємств міського господарства

1 Особливості складу і структури основних фондів

Основні фонди – засоби праці, що беруть участь у процесі виробництва протягом багатьох циклів, зберігають при цьому свою натуральну форму і поступово переносять свою вартість на вартість виготовленої продукції у вигляді амортизаційних відрахувань.

До складу основних фондів житлово-комунального господарства(ЖКГ) відносять: основні фонди підприємств комунального господарства, споруди міського благоустрою, житловий фонд та ін.

ЖКГ охоплює як виробничі так і невиробничі підприємства. До невиробничих основних фондів належать: житловий фонд і споруди зовнішнього міського благоустрою.

Ці невиробничі основні фонди, в свою чергу, поділяють на основні фонди експлуатаційного призначення (тобто ті, що безпосередньо беруть участь у наданні послуг) і основні фонди культурно – побутового призначення: житлові будинки, гуртожитки, клуби, дитсадки, пансіонати тощо, що належать цим підприємствам.

Таким чином, структура основних фондів за цією ознакою буде діаметрально протилежною залежно від типу підприємства. На виробничих підприємствах більшу частку складатимуть виробничі фонди, на експлуатаційних (до 95%) – невиробничі.

За натурально – речовим складом основні фонди ЖКГ представляють всі види груп (будівлі, споруди, передавальні пристрої тощо). *Видова структура* основних фондів розрізняється залежно від призначення того чи іншого підприємства. Якщо у структурі основних фондів промислових підприємств переважає такий вид, як машини та обладнання, то у житлово-комунальному господарстві провідними є ”передавальні пристрої” – для підприємств водо-, газо-, тепло-, електро- мереж; “транспортні засоби” – для транспортних підприємств, “будівлі” – для надання послуг і експлуатації житла, “споруди” – для підприємств міського благоустрою і підприємств з виробництва комунальної продукції; “господарчий інвентар” для готельних підприємств, “зелені насадження ” – для підприємств міського озеленення.

Розмаїття видової структури основних фондів різних галузей міського господарства впливає і на склад основних фондів, що відносяться до активної частини. Крім того, *технологічна структура* основних фондів, яка у загальному вигляді передбачає переважну більшість *активних* основних фондів ($\geq 50\%$), на експлуатаційних підприємствах невиробничої сфери діяльності не відповідає такому співвідношенню.

2 Особливості відтворення основних фондів

Найважливішим етапом відтворення основних фондів є перший етап – “надходження”, формами якого можуть бути: купівля основних фондів, створення основних фондів власними силами, безоплатне їх отримання, отримання основних фондів у оперативне управління, отримання за умов

інвестиційної участі або надходження основних фондів за умов фінансового лізингу.

В теперішній час підприємства ЖКГ мають скрутне становище, тобто невеликий прибуток і навіть збиток. Через це вони не є приваблюваними і для інвесторів. Залишається майже єдине джерело фінансування – собівартість. Враховуючи монопольну діяльність окремих підприємств, величина собівартості комунальної продукції знаходиться під особливим контролем антимонопольного комітету, комітету з цін та органів місцевого самоврядування, що не дозволяє в значній мірі збільшити собівартість і направити її на придбання основних фондів.

Частина собівартості у вигляді амортизації також не вирішує питання оновлення основних фондів, оскільки частина основних фондів є повністю зношеною і амортизаційні відрахування нараховуються лише на витрати з їх капітального ремонту і модернізації, що не покриває витрати на повне оновлення. В окремих випадках підприємства використовують для оновлення основних фондів фінансовий лізинг. Характерним є і отримання асигнувань з бюджету місцевих органів влади.

Для підприємств міського благоустрою це є єдиним джерелом надходження основних фондів, оскільки ці підприємства є бездоходними і їх діяльність здійснюється на основі фінансування з бюджету. Це стосується і житлових організацій, на балансі яких знаходиться житловий фонд, що ними обслуговується. Брак коштів місцевого бюджету робить незначним цю форму фінансування.

Тема 9 Оборотні кошти підприємств міського господарства

1 Особливості складу і структури оборотних коштів у міському господарстві

Переважним видом діяльності у міському господарстві є надання послуг і виконання експлуатаційних робіт, що впливає на майже повну відсутність у складі оборотних коштів таких елементів:

- готова продукція;
- напівфабрикати;
- сировина;
- основні матеріали;
- незавершене виробництво.

У структурі оборотних виробничих фондів переважаючим є елемент “допоміжні матеріали” (хімічні реагенти у водопостачанні та водовідведенні, пральні засоби, побутова хімія у готелі, добрива у зеленому господарстві, засоби дезинфекції у житловому господарстві тощо). У структурі фондів обігу переважає елемент “дебіторська заборгованість”.

Зважаючи на специфіку оплати продукції і послуг водо-, газо-, електро-, тепlopостачання і водовідведення, яка передбачає надходження коштів через певний період часу, найбільшу питому вагу у структурі оборотних коштів цих підприємств займає “абонентська заборгованість”.

Взагалі склад і структура оборотних коштів відрізняються не тільки за галузями міського господарства, а і серед окремих підприємств однієї галузі. На це впливають різні умови виробництва, постачання, організації розрахунків тощо.

2 Визначення потреби в оборотних коштах

Від правильного визначення потреби підприємств в оборотних коштах значною мірою залежить ефективність їх використання. Надходження виручки від реалізації продукції (послуг) часто не співпадає у часі із споживанням матеріальних ресурсів. До отримання виручки оборотні виробничі фонди є джерелом фінансування поточних виробничих витрат підприємства. Це зумовлює необхідність формування оборотних виробничих фондів у певному розмірі.

Важливим моментом є визначення оптимальної величини оборотних коштів, оскільки відхилення у той чи інший бік несе негативні наслідки.

З метою визначення оптимального обсягу оборотних коштів у виробництві і на складі визначають **норматив оборотних коштів** – мінімальну планову суму грошових коштів, що постійно необхідна для виробничого процесу.

Норматив оборотних коштів за елементом „Матеріали” визначається за формулою

$$H_m = N * O_{Bm}, \quad (1)$$

де N – норма запасу матеріалів, дн.;

O_{Bm} – одноденні витрати матеріалів, грн./дн.

Норма запасу матеріалів визначається як складова чотирьох частин:

$$N = N_{mp} + N_{n.z.} + N_{nom} + N_{стр}, \quad (2)$$

де N_{mp} – норма транспортного запасу. Встановлюється, якщо час на транспортування матеріалів більший за час, необхідний для оформлення та оплати платіжних документів;

$N_{н.з.}$ – норма підготовчо-заклучного запасу. Визначається тривалістю часу, що витрачається на завантаження, розвантаження, сортування, складування придбаних матеріалів;

N_{nom} – норма поточного (складського) запасу. забезпечує безперервність діяльності підприємства в період між двома поставками і визначається як $\frac{1}{2}$ цього періоду. На підприємствах з обмеженим обсягом споживання матеріалів, які надходять від одного чи двох постачальників, ця норма дорівнює інтервалу між двома суміжними поставками;

$N_{стр}$ – норма страхового запасу. Визначається з метою запобігання непередбачуваним обставинам, а також підприємством самостійно на підставі аналізу таких випадків протягом минулого періоду, або у розмірі 50% від N_{nom} . У випадку, коли поставка здійснюється в межах одного міста, страховий запас, як і транспортний, не створюється.

Норматив оборотних коштів за елементом „Незавершене виробництво” визначається за формулою

$$H_{н.в.} = C * T_{ц} * K, \quad (3)$$

де C – собівартість випуску продукції за 1 день, грн./дн.;

$T_{ц}$ – тривалість виробничого циклу, дн.;

K – коефіцієнт наростання витрат.

Норматив оборотних коштів за елементом „Витрати майбутніх періодів” визначається за формулою

$$H_{м.п.} = V_{п.р.} + V_{р} - V_{св}, \quad (4)$$

де $V_{п.р.}$ – витрати майбутніх періодів на початок року, грн.;

$V_{р}$ – витрати, здійснені протягом року, грн.;

$V_{св}$ – витрати, віднесені на собівартість, грн.

Норматив оборотних коштів за елементом „Готова продукція” визначається за формулою

$$H_{г.п.} = N_{г.п.} * ОП, \quad (5)$$

де $N_{г.п.}$ – норма запасу продукції на складі, дн.;

ОП – одноденний випуск готової продукції, грн./дн.

Сукупний норматив власних оборотних коштів визначається за формулою

$$H = H_{м} + H_{н.в.} + H_{м.п.} + H_{г.п.} \quad (6)$$

3 Визначення оптимального розміру поставки

Для раціонального використання грошових коштів підприємства при наявності умов щодо зміни обсягу і частоти поставки матеріальних ресурсів підприємство має визначити оптимальний розмір поставки.

По-перше, визначається вплив частоти поставок на середньорічний запас матеріалів

По-друге, визначається наявність витрат на оформлення однієї поставки. Вони не залежать від розміру поставок і змінюються пропорційно до кількості закупівель. З огляду на ці види витрат доцільним є зменшення кількості закупівель, а, отже, збільшення обсягу однієї закупівлі.

Оптимальний розмір поставки відповідає варіанту, для якого сума обох видів витрат є мінімальною.

Тема 10 Виробництво і якість продукції підприємств міського господарства

1 Поняття якості продукції, її показники

Якість – це сукупність властивостей продукції, які обумовлюють її здатність задовольняти певні потреби відповідно до її призначення.

Поняття якості тісно пов'язане з поняттям **технічного рівня продукції** – відносної характеристики якості продукції, що базується на співвідношенні показників, які визначають її технічну досконалість з відповідними базовими показниками.

Рівень якості – кількісна характеристика придатності того чи іншого виду продукції для задоволення конкретного попиту на неї. Оцінка якості продукції передбачає визначення абсолютного, відносного, перспективного й оптимального її рівнів.

Таблиця 2 – Показники якості продукції

Групи показників		Окремі показники груп
Вид	Сутнісна характеристика	
1	2	3
1. Призначення	Характеризують корисну роботу (виконувану функцію)	<ul style="list-style-type: none">• Продуктивність• Потужність• Міцність• Вміст корисних речовин

Продовження таблиці 2

1	2	3
2. Надійності, довговічності й безпеки	Визначають міру забезпечення тривалості використання і належних умов праці та життєдіяльності людини	<ul style="list-style-type: none"> • Безвідмовність роботи • Можливий термін використання • Технічний ресурс • Термін безаварійної роботи • Граничний термін зберігання
3. Екологічні	Характеризують ступінь шкідливого впливу на здоров'я людини та довкілля	<ul style="list-style-type: none"> • Токсичність виробів • Вміст шкідливих речовин • Обсяг шкідливих викидів у довкілля за одиницю часу
4. Економічні	Відображають міру економічної вигоди виробництва продуцентом і придбання споживачем	<ul style="list-style-type: none"> • Ціна за одиницю виробу • Прибуток з одиниці виробу • Рівень експлуатаційних витрат часу й коштів
5. Ергономічні	Окреслюють відповідність техніко-експлуатаційних параметрів виробу антропометричним, фізіологічним та психологічним вимогам працівника (споживача)	<ul style="list-style-type: none"> • Зручність керування робочими органами • Можливість одночасного охоплення контрольованих експлуатаційних показників • Величина шуму, вібрації тощо
6. Естетичні	Визначають естетичні властивості (дизайн) виробу	<ul style="list-style-type: none"> • Виразність і оригінальність форми • Кольорове оформлення • Естетичність тари (упаковки)
7. Патентно-правові	Відображають міру використання нових винаходів за проектування виробів	<ul style="list-style-type: none"> • Коефіцієнт патентного захисту • Коефіцієнт патентної чистоти

Залежно від призначення певні види продукції мають специфічні показники якості, з урахуванням чого розрізняють поодинокі й загальні показники якості.

У міському господарстві в цілому і житлово-комунальному зокрема питання якості є актуальним(оскільки діяльність підприємств цієї сфери безпосередньо впливає на якість життя населення) і важко розв'язним через те, що в діяльності цих підприємств переважає надання послуг. Оскільки послуги мають нематеріальну форму і залежать від суб'єктивних відчуттів споживача, якість послуг характеризується своєю непостійністю. Часто вона залежить від якості праці виробника, компетенції, комунікабельності, доброзичливості, ввічливості персоналу, місця й часу надання.

Тому для оцінки якості комунально-побутових послуг використовують такі групи показників:

- економічні (цінова доступність для споживачів і спонукання до ресурсозбереження);
- організаційні (умови надання послуг);
- класифікаційні(приналежність послуг до визначеного виду)
- нормативні (відповідність послуг нормам, стандартам і правилам);
- конструктивні (види техніко-конструкторських рішень – для ремонтних послуг);
- ергономічні (відповідність послуг властивостям людського організму та психіці);
- соціальні (відповідність потребам і рівню добробуту людей, місцевим традиціям тощо);
- естетичні (здатність послуги сприяти позитивним емоціям у процесі їх отримання).

2 Напрямки підвищення якості продукції підприємств ЖКГ

Нематеріальність житлово-комунальних послуг особливо нагальним робить питання нормативного закріплення параметрів якості і врахування їх у відповідності з розрахунками із споживачами, розробки стандартів послуг. Так, в „Методичних рекомендаціях щодо розроблення та реалізації регіональних та місцевих програм (заходів) на виконання Загальнодержавної програми "Питна вода України" на 2006-2020 роки” зазначається, що окремим населеним пунктам подається вода, яка за окремими якісними показниками не відповідає вимогам чинного стандарту. Потребує перегляд стандартів у сфері питного водопостачання і вдосконалення нормативно-правової бази функціонування підприємств підгалузі.

Стандарт – створений на снові консенсусу та ухвалений визнаним органом нормативний документ, що встановлює для загального і багаторазового користування правила, настановні вказівки або характеристики різного виду діяльності чи її результатів і який спрямований на досягнення

оптимального ступеня впорядкованості у певній сфері та доступний широкому колу користувачів.

Стандартизація є одним з важелів управління житлово-комунальним господарством, відіграє значну роль у виробництві конкурентоспроможної продукції для ЖКГ, сприяє підвищенню якості послуг, які надаються ЖКГ, захисту довкілля, ощадливому використанню ресурсів, забезпечує безпечність продукції та послуг.

Суттєва перевага стандартизації полягає у підвищенні відповідності продукції, процесів та послуг в ЖКГ, їхньому функціональному призначенню, усуненні бар'єрів у торгівлі й сприянні науково-технічному співробітництву.

У таблиці 3 наведено показники, що характеризують якість та надійність роботи підприємств житлово-комунального господарства.

Таблиця 3 – Критерії оцінки якості житлово-комунальних послуг

Показники, що характеризують якість роботи	Критерії оцінки
1	2
ЖИТЛОВЕ ГОСПОДАРСТВО	
1. Стале функціонування житлового комплексу відповідно до вимог нормативів, норм, стандартів, порядків і правил згідно із законодавством.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Порушення вимог нормативів, норм, стандартів, порядків і правил при наданні послуг з утримання будинків і прибудинкових територій
ВОДОПОСТАЧАННЯ	
1. Безперебійне цілодобове або за затвердженим режимом постачання протягом року	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Перерви у водопостачанні або порушення режиму роботи, діб.
2. Склад і властивості води згідно з нормативами, встановленими органами Держспоживстандарту	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Відхилення складу і властивостей від установлених або погоджених нормативів, діб
ВОДОВІДВЕДЕННЯ	
1. Безперебійне цілодобове водовідведення протягом року	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Перерви у водовідведенні, діб. ▪ Кількість аварій на 1 км мережі, од. ▪ Максимальна тривалість ліквідації аварії, год.

1	2
ТЕПЛОПОСТАЧАННЯ	
постачання гарячої води	
1. Безперебійне або за затвердженим режимом протягом встановленого договором часу теплопостачання	▪ Перерви у подачі гарячої води або порушення режиму постачання гарячої води, год.
2. Склад і властивості гарячої води згідно з нормативами, встановленими органами Держспоживстандарту	▪ Відхилення складу і властивостей від установлених або погоджених нормативів, діб
3. Забезпечення нормативної температури гарячої води	▪ Відхилення від заданого нормативу температури, °С
опалення приміщень	
1. Своєчасний початок і закінчення опалювального сезону	▪ Прострочення строку початку або дострокове закінчення опалювального сезону, діб.
2. Безперебійне теплопостачання протягом опалювального сезону	▪ Перерви у теплопостачання, год.
3. Забезпечення температури повітря в житлових приміщеннях за умови утеплення приміщень	▪ Наявність нижчої, ніж нормативна, температури, °С
ЕЛЕКТРОПОСТАЧАННЯ	
1. Безперебійне й надійне постачання електроенергії	▪ Перерви в подачі електроенергії, год.
ГАЗОПОСТАЧАННЯ	
1. Безперебійне і надійне постачання мережевим газом	▪ Кількість аварій, од.
2. Безперебійне і надійне постачання скрапленим газом	▪ Перерви в доставці балонів, діб
МІСЬКИЙ ЕЛЕКТРОТРАНСПОРТ	
1. Регулярність руху пасажирського рухомого складу	▪ Коефіцієнт регулярності руху ($K_{\text{рег}}$), %
2. Використання парку рухомого складу в “пікові” години	▪ Коефіцієнт використання парку рухомого складу в “пікові” години ($K_{\text{пik}}$), %. ▪ Узагальнюючий показник $K_{\text{уз}} = K_{\text{рег}} \times K_{\text{пik}}$

1	2
<i>ВУЛИЧНЕ ОСВІТЛЕННЯ</i>	
1. Безперербійне і надійне освітлення вулиць	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Наявність відмов (кількість непрацюючих світильників) з вини експлуатаційного персоналу, од.
<i>ШЛЯХОВЕ ГОСПОДАРСТВО</i>	
1. Рівень утримання шляхів	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Питома вага площі міських шляхів, що утримуються в незадовільному стані ▪ Втрати від незадовільного стану шляхів внаслідок аварій, дорожньо-транспортних пригод, нещасних випадків
<i>ПРИБИРАННЯ ВУЛИЦЬ</i>	
1. Дотримання графіка прибирання вулиць	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Відхилення від графіка прибирання вулиць, разів ▪ Несвоєчасність виконання робіт при зміні погодних умов (снігопад, ожеледиця) ▪ Кількість прибирань (встановлюється періодичною перевіркою)
<i>САНИТАРНА ОЧИСТКА</i>	
1. Дотримання періодичності вивезення твердих побутових відходів(при температурі повітря -5°C і нижче вивозять не рідше одного разу на три доби; при температурі повітря від -5°C до $+5^{\circ}\text{C}$ вивозять не рідше одного разу на дві доби; при температурі повітря понад $+5^{\circ}\text{C}$ вивозять щоденно)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Відхилення від режиму вивезення, діб.
2. Дотримання графіка вивозу побутових відходів	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Відхилення від графіка вивезення сміття, діб.

Напрямки удосконалення якості продукції(послуг) житлово-комунального господарства:

- стандартизація продукції (послуг) житлово-комунального господарства з метою попередження неякісного обслуговування;
- удосконалення системи розрахунків за неякісно надані послуги, реалізовану комунальну продукцію;
- створення умов для інтенсифікації інноваційно-інвестиційної діяльності комунальних підприємств, що сприятиме покращенню якості обслуговування;
- впровадження ефективної системи стимулювання працівників з підвищення якості обслуговування;
- впровадження контрольно-вимірювальних приладів для покращення показників якості обслуговування та організації діагностичного обстеження комунікацій з метою попередження аварійних ситуацій, браку послуг і та ін.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

Базові джерела

1. Славута О. І. Економіка і організація діяльності підприємств міського господарства [Текст]: навч. посібник / О. І. Славута. – Харків, ХНАМГ, 2009. – 284 с.
2. Шилова Т. О. Міське комунальне господарство [Текст]: навч. посібник / Т. О. Шилова. – К.:КНУБА, 2006. – 272 с.
3. Экономика города [Текст]: учеб. пособие для вузов / Под ред. докт.экон. наук, проф. Ю.Ф.Симионова. – М.:ИКЦ «МарТ», 2006

Допоміжні джерела

1. Більовський О. А. Державна житлова політика України: проблема соціально-економічної ефективності : аналіт. доп. [Текст] // О. А. Більовський. – К.: НІСД, 2012. – 136 с.
2. Гайна Г.А. Процеси управління житловим фондом міста [Текст] // Збірник наукових праць «Управління розвитком складних систем» – 2010. – Випуск 4. – С. 35-39
3. Енергоефективність та відновлювані джерела енергії / Під заг. ред. А.К. Шидловського; Авт.: Бевз С.М., Бондаренко Б.І., Денисюк С.П. та інш. [Текст] – К.: Українські енциклопедичні знання, 2007. – 500 с.
4. Закон України «Про житлово-комунальні послуги» від 24 червня 2004р. № 1875-IV [Електронний документ] // Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
5. Закон України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» від 29 листопада 2001р. № 2866-III [Електронний документ] // Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
6. Короткий огляд законодавства щодо розвитку політики у сфері раціонального використання енергії в Україні. – К.: Європейсько-українське енергетичне агентство, 2012. – 24 с.
7. Кривуцький В. Природні монополії та необхідність державного регулювання їх функціонування. – Львів: Львівська політехніка, 2004.
8. Постанова КМУ «Про забезпечення єдиного підходу до формування тарифів на житлово-комунальні послуги» від 1.06.2011р. № 869 [Електронний документ] // Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
9. Територіальна організація житлово-комунального господарства України: методологія, практика та механізм регулювання: Автореф. дис. д-ра екон. наук: 08.10.01 [Ел. ресурс] / Т. М. Качала; НАН України. Рада по вивч. продукт. сил України. — К., 2002. — 42 с. – Режим доступу: <http://disser.com.ua/contents/38340.html>

10.Формування та регулювання цін для підприємств – природних монополістів: Автореф. дис. к.е.н.: 08.02.03 [Ел. ресурс] / Іванова О.Б.; Національний університет «Львівська політехніка». – Львів, 2006. – 23 с. – Режим доступу: <http://avtoreferat.net/content/view/13996/>

11.Футало Т. В. Організаційно-економічний механізм управління розвитком муніципальних природних монополій в Україні. [Текст] / Т. В. Футало // Вісник Львівської комерційної академії: Зб. наук. праць. - Львів, 2009. – Стор. 149-154.

12.Цінові важелі реформування ЖКГ як засоби регулювання розвитку міст (на прикладі підприємств водопостачання та тепlopостачання Харківського регіону): Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.05 [Текст] / Н. М. Матвеева; Харківська національна академія міського господарства. – Х., 2007. – 21 с.

Інформаційні ресурси

1. Інформаційно-аналітичне видання „Житлово-комунальне господарство України”

2. Науково-практичний журнал „Економіка будівництва і міського господарства”

3. Науково-практичний журнал „Управління сучасним містом”

4. Науково-технічний збірник „Комунальне господарство міст”

5. Сайт інформаційно-аналітичного порталу „Україна комунальна” – Режим доступу : <http://www.jkg-portal.com.ua/>

6. Сайт Міністерства регіонального розвитку, будівництва і житлово-комунального господарства України – Режим доступу: <http://www.minregionbud.gov.ua/>

7. Сайт Національної комісії регулювання енергетики України – Режим доступу:www.nerc.gov.ua/control/uk

8. Енергетична хартія «Putting Price on Energy» – Режим доступу: http://www.encharter.org/fileadmin/user_upload/document/OilandGas.

Навчальне видання

СЛАВУТА Олена Іванівна

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ

з дисципліни

ЕКОНОМІКА І ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

*(для студентів 3-4 курсів усіх форм навчання
напряму підготовки 6.030504 – Економіка підприємства)*

Відповідальний за випуск *П. Т. Бубенко*

За авторською редакцією

Комп'ютерне верстання *І. В. Волосожарова*

План 2014, поз. 109Л

Підп. до друку 27.06.2014

Друк на ризографі

Тираж 50 пр.

Формат 60x84/16

Ум. друк. арк. 2,0

Зам. №

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК №4705 від 28.03.2014 р.